

social protection for families is complicated organizational and has a multi-level structure. It based on the principles of economic pluralism, democracy and self-governance.

Analyses of integrating processes evidenced maintaining traditional grouping of European regions accordingly to the level of government intervention to Family and demographic processes within the society. EU government bodies continues development and implementation of common standards and guarantees of family support policy. It applies to the families who might be in a group of risk particular.

The research has identified the main achievements in family policy. It includes balancing of a gender issue. It response to the process of reduced tension around a topic of transformation of family and marital relations in a modern society. It resulted the reducing of women discrimination. Author has identified the indirect nature of family policy implemented by national governments. This policy is expressed by establishing and maintaining a system of public services and goods aimed to create conditions which support families facing different social and demographic challenges. Implementation of European family law regulations will provide an opportunity in the long run to allow public dialogue about gender and discrimination issues in Ukraine. Implementation of new forms and regulatory mechanisms of social support of families is possible by improving their access to public services and goods. This will create necessary conditions for overcoming the crisis of family in the modern Ukrainian society. This will ultimately lead to improving of Family and Demographic situation.

Key words: *family policy, social protection, material assistance, public services and goods.*

УДК 327.8(73)

Н.О. Погоріла

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Проаналізовано основні положення концепцій, стратегій та доктрин за президентство Дж.Буша молодшого та Б. Обама. В цьому контексті виявлено основні відмінності у зовнішньополітичних стратегіях між республіканською та демократичною адміністрацією США з початку ХХІ ст. Доктрина Буша проголошувала необхідність «по-новому» забезпечити безпеку США. Вона базувалася на документах, що були викладені в 2002 р. – «Доповідь про стан нації», «Стратегія національної безпеки», а також промову Буша в ООН, де він декларував «здатність Сполучених Штатів акумулювати таку міць, яка зробить ворожу гонку озброєнь безглуздою». Центральним елементом зовнішньополітичної концепції США цього періоду є превентивний удар.

Адміністрація президента Б. Обама, яка отримала важкий військово-політичний, фінансовий та економічний спадок була стурбована, в першу чергу, проблемами внутрішньої політики та пошуком шляхів виходу з військового конфлікту на Великому Середньому Сході. США як глобальна держава й надалі відіграватиме вирішальну роль у світовій політиці, а концептуальне і прикладне забезпечення політичних і безпекових стратегій США, які впливають на міжнародну політику, є невід'ємною складовою геополітичних інтересів Америки.

Ключові слова: *доктрина, стратегія, концепція, лідерство, США, ООН, гегемонія, постбіполярна міжнародна система, зовнішня політика.*

Початок президентства Дж. Буша молодшого в США позначився терактами 11 вересня 2001 р., що кардинально вплинуло на доктринальний вимір і зовнішньополітичні стратегії США. Центральне місце займає концепція «жорсткої» гегемонії США. Вона реалізовувалася за президентства Дж. Буша молодшого і розроблялася вченими і політиками, які за своїми переконаннями представляють правий напрям традиційного консерватизму. Окремо слід зазначити Зб. Бжезинського, М. Макфола і М. Олбрайт, яких можна було б охарактеризувати як лібералів з крайніми консервативними поглядами. Відповідно до цієї концепції, США мали виняткові права і можливості для формування нового міжнародного порядку за американською моделлю, відповідно до західних цінностей, на основі вже наявних міжнародних політичних, військових і економічних організацій, які довели свою ефективність і забезпечили Заходу перемогу в холодній війні. На думку прихильників такого підходу, інші члени світової спільноти мають адоптуватися до нової системи.

Виразниками ідей гегемонії, або американського безальтернативного лідерства, стали представники Республіканської партії і неоконсервативного напрямку в американській політичній думці. До числа послідовних прихильників ідеї американської гегемонії можна віднести Г. Кісінджера, Р. Доула, У. Одоума, Р. Кейгана, І. Крістола, Ч. Краутхамера, Дж. Муравчика, Х. Січермана.

Ухвалення у вересні 2002 р. нової «Стратегії національної безпеки», в якій основним було положення про нанесення превентивного удару проти терористів, зробило стратегічні плани США більш амбітними, ніж вони були в роки боротьби з комунізмом [1]. Ця глобальна стратегія була підтримана обома головними партіями США. Однак вона поклала початок розбіжностей між США і її союзниками. У багатьох виникли побоювання, що боротьба з тероризмом слугує прикриттям бажання США розширити зону своєї військової присутності (країни Середньої Азії, Близький і Середній Схід), оскільки американські бази в Саудівській Аравії стали уразливі для дій терористів [2].

Основні положення доктрини Буша, яка проголосила необхідність «по-новому» забезпечити безпеку США, були викладені в 2002 р. в таких документах, як «Доповідь про стан нації», «Стратегія національної безпеки», а також промова американського президента в ООН. Джордж Буш-молодший декларував «здатність Сполучених Штатів акумулювати таку міць, яка зробить ворожу гонку озброєнь безглуздою». Центральним елементом зовнішньополітичної концепції США цього періоду є превентивний удар, тобто те, що розглядалося як крайній, останній засіб. Доктрина Буша, побудована на принципі односторонніх дій, обґрунтовує право США на нанесення подібного удару. При цьому заявлено, що США готові застосовувати такий захід відносно будь-кого, хто буде визнаний хоча б потенційно небезпечним.

Доктрина виходить із того, що сторона, яка наступає має безсумнівну перевагу. Перехоплення ініціативи дозволяє атакуючому нав'язати власну волю і спосіб дій потенційному агресору. Як зазначається в Стратегії національної безпеки, «найкращою формою оборони є гарний наступ», а «чим страшніше загроза, тим вище вартість ризику з огляду на бездіяльність». Цей же документ стверджує: «Зберігаючи готовність застосувати силу в цілях оборони, Сполучені Штати демонструють рішучість підтримувати такий баланс сил, який сприяє свободі». При цьому в доктрині заявлено про рішучість «підтримати вільні і відкриті громадські інститути на всіх континентах». На думку Вашингтона, «демократія може бути експортним товаром». (Ґрунтуючись на цьому положенні, керівник Відділу планування Державного департаменту Річард Хаас негайно виступив з ідеєю «просування демократії в мусульманському світі») [3].

До приходу до влади президента Джорджа Буша-молодшого використання превентивної війни як засобу запобігання розповсюдженню ядерної зброї США вважали незаконним. У 2003 р. США вели єдину в історії превентивну війну під тим приводом, щоб не дати Саддаму Хусейну можливості отримати зброю масового ураження. В результаті відбулися події, які в плани США не входили: Ірак розпався, почалася регіональна війна між сунітами і шиїтами, і виникла «Ісламська держава». Превентивна війна проти Іраку стала найбільш кричущим промахом в історії американської зовнішньої політики.

Доктрина Буша, яка була викладена в Стратегії національної безпеки США 2002 р. ґрунтувалася на тому, що протягом багатьох століть в міжнародному праві визнавалося, що для вживання заходів в порядку законної самооборони проти сил, що представляють безпосередню загрозу нападу, країнам не потрібно чекати, поки такий напад буде здійснено. Правознавці і юристи-міжнародники нерідко зумовлювали законність попереджувальних дій наявністю безпосередньої загрози, найчастіше у вигляді неприхованої мобілізації армій, флотів і військово-повітряних сил в порядку підготовки до нападу.

В цей період аналітики та вчені наголошували на тому, що США необхідно переглянути концепцію безпосередньої загрози з урахуванням можливостей і цілей сьгоднішніх супротивників. Так, на переконання американського вченого М. Лінда у плани держав-ізоїв і терористів не входять наміри нападати на США із застосуванням звичайних озброєнь. Сполучені Штати давно вже не виключають можливість вжиття запобіжних заходів для відображення достатньою загрози їх національній безпеці. Чим серйозніше загроза, тим більше небезпека бездіяльності – і тим більше підстав для вжиття запобіжних заходів для самозахисту, навіть якщо зберігається невизначеність щодо часу і місця нападу супротивника. З метою запобігання подібним ворожим діям супротивників, Сполучені Штати будуть, за необхідності, приймати попереджувальні заходи. Сполучені Штати не застосовуватимуть силу для попередження загрози, що виникає у всіх випадках, так само як і інші країни не повинні використовувати прийняті США попереджувальні заходи як привід для агресії. І, тим не менш, в епоху, коли вороги цивілізації відкрито і активно прагнуть до володіння найбільш руйнівних у світі технологій, «Сполучені Штати не можуть байдуже спостерігати за тим, як назріває загроза» [4].

Наступний напрямок – ліберально-реалістична концепція лідерства, неоконсерватизм і неоізоляціонізм відстоюється противниками гегемонії взагалі і американської гегемонії, зокрема, число яких серед американських вчених і політиків невелика. На практиці в період постбіполярності дані концепції не були реалізовані, хоча деякі ідеї все ж знайшли реалізацію в зовнішній політиці США. Останнім часом все більше вчених відзначають той факт, що адміністрація Обама відходить від ідей американського лідерства, переваги і гегемонії.

В основі цієї концепції – більш збалансована оцінка ситуації в світі і можливостей Сполучених Штатів, визнання необхідності відмовитися від месіанських ідей, не перешкоджати зміцненню інших центрів сили в світі і проводити політику приєднання США до «концерту провідних держав». Прихильники даної концепції, не заперечуючи наддержавності Сполучених Штатів, не визнають за ними право на безальтернативне світорегулювання, розглядають сучасну ситуацію як перехідну, в процесі якої формування нової системи міжнародних відносин буде відчувати вплив головного полюса сили, але не буде визначатися диктатом США [2, с. 99-100].

Концепції неоізоляціонізму представлені такими американськими вченими, як Е. Нордінгер, П. Бьюкенен, Т. Карпентер. Основними ідеями цієї концепції є: обмеження зовнішньополітичних і військових зобов'язань США необхідним мінімумом; не

втягування країни в війни за межами США; різке скорочення розміру допомоги іншим країнам, всього зовнішньополітичного апарату США і військових витрат за винятком НАТО. Прихильники неоізоляціонізму виходять з вузького трактування національних інтересів США які обмежуються захистом свого суверенітету, територіальної цілісності і безпеки. Цим інтересам США, на думку неоізоляціоністів, в сучасному світі ніщо не загрожує, враховуючи географічне положення країни, фактор її ядерної потужності, а також відсутність у неї реальних конкурентів у військовій сфері сьогодні і малоімовірність їх появи у найближчому майбутньому.

Відомий теоретик неоізоляціонізму Е. Нордінгер вважає, що США «стратегічно невразливі», а тому можуть обмежити свої зовнішньополітичні та військові зобов'язання необхідним мінімумом. Правий республіканець П. Б'юкенен закликає відмовитися від «втягування Сполучених Штатів в війни в чужих землях». Конкретно йдеться про згортання участі у військово-політичних блоках, створених для «стримування» більш неіснуючого супротивника, різкому скороченні обсягу допомоги іншим країнам і всього зовнішньополітичного апарату США, а також військових витрат (приблизно наполовину, якщо брати за основу витрати початку 90-х років). Виняток не робиться і для головного військово-політичного союзу – НАТО.

Інший видатний ідеолог неоізоляціонізму Т. Карпенгер називає НАТО «анахронізмом холодної війни» і пропонує передати основну відповідальність за безпеку Європи самим європейцям. Неоізоляціоністи відкидають глобальну відповідальність США за підтримання існуючого світопорядку, який, на їх погляд, в основному є саморегульованим, заснованим на взаємному врівноваженні великих держав [5]. Подібна ж думка, очевидно, проглядається в другій частині «Стратегії національної безпеки, залучення і розширення», сформульованої Е. Лейком: «Наші відносини повинні бути вибірковими, концентруватися на тих проблемах, які співвідносяться з національними інтересами і матеріальними ресурсами там, де ми можемо змінити ситуацію найбільше» [6].

В рамках ліберально-реалістичної концепції лідерства, концептуальних основ неоконсерватизму і неоізоляціонізму інтерес представляє доктрина Б. Обама. Саме він, на думку багатьох аналітиків відмовився від американського лідерства, ідея якого протягом десятиліть визначала роль Америки в світі, і усвідомлено скоротив американські глобальні зобов'язання.

У контексті вищезазначеного необхідно виділити інтерв'ю Б. Обама Джефрі Голдберг з видання «Atlantic» в якому він розповів про ключові елементи власного підходу до зовнішньої політики. Коли мова зайшла про дворічний конфлікт між Україною і Росією, президент США зазначив, що Україна входить в список ключових інтересів Росії, а не США. Оскільки Україна не входить в НАТО, з військової точки зору вона завжди буде вразливою перед Росією, тому «нам потрібно гранично чітко пояснювати, в чому полягають наші ключові інтереси, і за що ми готові воювати».

У 1994 р. лідери США, Великобританії і Росії підписали Будапештський меморандум, в якому вони зобов'язалися поважати суверенітет, незалежність і територіальну цілісність України і не застосовувати силу для такої держави. Цей меморандум став ключовим фактором для прийняття Києвом рішення про відмову від 2 тисяч стратегічних ядерних боеголовок, а також стратегічних ракет і бомбардувальників. Це стало величезною перемогою зовнішньої політики США і політики нерозповсюдження ядерної зброї в цілому. Рішення РФ порушити цю угоду є серйозним негативним фактором, який може перешкодити іншим країнам відмовитися від зброї масового знищення. Адміністрація Б. Обама рідко згадує про Будапештський меморандум, однак саме він відповідає на питання «чому Україна так важлива» – питання, якого Обама торкнувся в своєму інтерв'ю [7].

Вашингтон повинен був пояснити Києву, «де проходить червона лінія», але аргумент, що надання Україні зброї могло б призвести до зіткнення між США і Росією є беззаперечно неспроможним. Саме ці пункти в погляді президента на український конфлікт і викликають тривогу. Якщо вибирати між продовженням тієї політики, яку США веде зараз, і третьою світовою війною з Росією, то відповідь виявляється очевидною. Однак президент пропустив менш масштабні кроки і заходи, які не привели б до війни з Росією, але при цьому позбавили б РФ можливості йти простим військовим шляхом [7].

У лютому 2015 р. Президент США Б. Обама представив Конгресу нову Стратегію національної безпеки. Це його другий і швидше за все останній офіційний і обов'язковий документ, що відображає стратегічне бачення демократичною адміністрацією сучасного світового порядку, місця і ролі США в ньому. Успіхи демократичної адміністрації, що представлені в ній позиціонуються як вектор подальшого розвитку країни. При цьому вийшла швидше адаптація першої Стратегії Обами 2010 р. до міжнародних умов, що змінилися, ніж нове стратегічне бачення. Вона повністю побудована на концепції, сформульованій в 2010 р., ключові моменти якої не зазнали істотних змін. Це була концепція національного оновлення і повернення США до глобального лідерства. Стратегія була націлена на вибудовування основ американської сили і глобального впливу. В її основі покладена ідея «розумної сили», представлена адміністрацією Обами в 2009 р., яка передбачала, що сила і вплив у світі починаються з оновлення всередині країни. Саме так Обама поклав в основу стратегії національної безпеки всі основні соціальні пріоритети свого президентства – сильна економіка, доступна освіта і охорона здоров'я, енергетична безпека, інновації [8].

У Стратегії 2015 р. ця ідея внутрішньої сили як основи глобального впливу повністю збережено. При цьому формулювання «розумна сила» в тексті відсутнє, так само як будь-які її варіації, які зустрічалися в попередньому документі. У даній Стратегії взагалі немає концептуальної частини, всі розділи присвячені окремим аспектам реалізації концепції, сформульованій п'ять років тому. Основна ідея документа незмінна – глобальне лідерство США. Однак на відміну від Стратегії 2010 р., яку можна назвати стратегією планованого лідерства, ця стратегія лідерства, що реалізується. В ній американське лідерство представлено як основа глобальної стабільності і безпеки. Дана Стратегія вже не відповідає на питання бути чи не бути США глобальним лідером, вона являє бачення того, як це лідерство реалізується зараз і як буде реалізовуватися в майбутньому [8].

Сама стратегія реалізації лідерства повністю перенесена з концепції 2010 р. – використання всіх компонентів «розумної сили»: сильна армія, сильна економіка, вмільа дипломатія, універсальні цінності, про ефективність яких говорить особистий приклад США. Нова Стратегія також передбачає орієнтацію країни на спільні дії через партнерство, коаліції і міжнародні організації. США як і раніше залишають за собою право на односторонні силові дії, але тільки в разі безпосередньої загрози національній безпеці. Список основних загроз в цілому зберігся: ядерна зброя, кліматичні зміни, пандемія. Місце тероризму, який в 2010 р. був основною загрозою, зайняло більш широке поняття – екстремізм. Загроза поширення і застосування ядерної зброї як і раніше на першому місці [8].

Дослідження послань президента Б. Обами до конгресу США 2012-2015 рр., за оцінками експертів, свідчить, що США як глобальна держава й надалі відіграватиме вирішальну роль у світовій політиці, а концептуальне і прикладне забезпечення політичних і безпекових стратегій США, які впливають на міжнародну політику, є невід'ємною складовою геополітичних інтересів Америки [9].

Розглянувши основні концептуально-стратегічні основи американського лідерства можемо зробити наступні висновки. Нова стратегія глобального лідерства може бути реалізована через збереження провідних позицій США в основних міжнародних інститутах – ООН, МВФ, СОТ, НАТО та ін. Управління регіональними процесами та організацію особливих двосторонніх зв'язків з провідними державами світу, що не входять у військово-політичні союзи під егідою США – Китаєм, Індією і Росією, що виключило б, або максимально ускладнило, появу рівного за потужністю США центру сили або зближення цих держав на антиамериканських позиціях.

Однак дана стратегія буде відрізнятися від стратегії глобального лідерства Дж. Буша-молодшого. Кроки адміністрації Б. Обама свідчать про перенесення основних зусиль на відновлення потенціалу «морального лідерства США», на формування проамериканської світової громадської думки. Принцип «хто не з нами – той проти нас» навряд чи тепер буде використовуватися у відкритій формі. Такий підхід зажадає від США відмови від деяких глобальних проєктів. Найбільш очевидні поступки з боку США мають відобразитися на військово-політичній сфері, оскільки саме там сформувався основний антиамериканський потенціал. Це війни в Іраку і Афганістані, загрози застосування військової сили проти Ірану і Північної Кореї, розширення НАТО, стратегічна стабільність, мілітаризація космосу, гонка озброєнь і інше [10].

У контексті нашого дослідження необхідно відзначити, що, до кінця другого президентського терміну Дж. Буша-молодшого стало очевидно, що вироблена під його керівництвом доктрина «глобального домінування» США, заснована на стратегії національної безпеки США 2002 р., яку на початку багато хто сприймав як діючу «велику стратегію», стати нею не змогла. Боротьба з глобальним тероризмом не привела до залучення поточної стратегії США в світові глобальні процеси на умовах, які влаштовують США. Вектори загальносвітової і американської політики стали розходитися. Потреба в «новому американському курсі» привела до Білого дому демократичну партію. Адміністрація президента Б. Обама, яка отримала важкий військово-політичний, фінансовий та економічний спадок була стурбована, в першу чергу, проблемами внутрішньої політики та пошуком шляхів виходу з військового конфлікту на Великому Середньому Сході [10].

Військові аналітики США вбачать розвиток збройних сил своєї держави виходячи з того, що в найближчі роки Сполучені Штати не зможуть виробити «великої стратегії», на зразок стратегій стримування або гегемонії. Найбільш обговорювана стратегія сьогодні – це «A Concert-Balance Strategy» – «адаптивна стратегія» швидкого переходу від «стратегії взаємодії провідних держав» (concert of powers) до стратегії «балансу сил» (balance of power). Ідеологи цієї стратегії заявляють, що якщо, по Клаузевиці, «війна є продовженням політики», то цілі застосування і структуру збройних сил США можна обговорювати і планувати тільки виходячи із загальних цілей США в світі. При цьому потенційний агресор повинен стримуватися об'єднаною міццю США і їх союзників [10].

Таким чином, спроби одноосібно вирішувати глобальні військові, економічні та ідейно-політичні проблеми стали причиною «перенапруги» сил США і втрати ними домінуючої ролі в глобалізаційних процесах. Крім інтеграційної складової, в умовах глобалізації став чітко проявлятися дезінтеграційний вектор – регіоналізація світової економіки і політики. Виникла потенційна загроза лідерства США в світовій економіці. До початку третього року війни в Іраку статус світового морального лідера, який дістався США після розпаду Радянського Союзу, було остаточно втрачено. Виникла потреба у формулюванні нової стратегії США.

Американські політологи запропонували нове бачення стратегії глобального лідерства: оголосити світ «безполосним» і, взявши під контроль ключові з ресурсної та стратегічної точки зору регіони планети, фактично повернути собі важелі глобального

управління. Головною метою оголошується поширення свободи і ліберальної демократії. На підтвердження цього констатується зникнення з «Оборонної стратегії США 2008» однієї з головних національних стратегій після 1991 р. тези про те, що у США на найближчу перспективу не буде глобальних суперників.

Список використаної літератури

1. The National Security Strategy of the United States of America [Electronic resource]. – The White House, 2002. – Mode of access : <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/>

2. Шаклеина Т. А. В чем «призвание» Америки ? [Электронный ресурс] / Т. А. Шаклеина // Международные процессы. – 2004. – Т. 2, № 5. – Режим доступа : <http://elibrary.ru/download/20917336.pdf> ; Shakleina T. A. V chem «prizvanie» Ameriki ? [Elektronnyy resurs] / T. A. Shakleina // Mezhdunarodnye protsessy. – 2004. – Т. 2, № 5. – Rezhim dostupa : <http://elibrary.ru/download/20917336.pdf>

3. Уткин А. Доктрина Буша: концепция, разделившая Америку [Электронный ресурс] / А. Уткин // Россия в глобальной политике. – 2005. - №4, – Режим доступа : http://www.globalaffairs.ru/number/n_5457 ; Utkin A. Doktrina Busha: kontseptsiya, razdelivshaya Ameriku [Elektronnyy resurs] / A. Utkin // Rossiya v globalnoy politike. – 2005. - №4, – Rezhim dostupa : http://www.globalaffairs.ru/number/n_5457

4. Lind M. Preventive Wars: The Antithesis of Realpolitik [Electronic resource] / M. Lind // The National Interest. – 2015. – July 20. – Mode of access : <http://nationalinterest.org/feature/preventive-wars-the-antithesis-realpolitik-13367>

5. Современные международные отношения [Электронный ресурс] : учеб. / под ред. А. В. Торкунова. – Москва : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 1999. – 584 с. – Режим доступа : <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s01/z0001089/st000.shtml> ; Sovremennye mezhdunarodnye otnosheniya [Elektronnyy resurs] : ucheb. / pod. red. A. V. Torkunova. – Moskva : Rossiyskaya politicheskaya entsiklopediya (ROSSPEN), 1999. – 584 s. – Rezhim dostupa : <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s01/z0001089/st000.shtm>

6. National Security Strategy of Engagement and Enlargement [Electronic resource]. – The White House, 1994. – Mode of access : <http://edocs.nps.edu/govpubs/wh/1994/nss1994.pdf>

7. Pifer S. Has Washington done enough to support Kyiv [Electronic resource] / S. Pifer, J. Herbst // The National Interest. –2016. - March 16. – Mode of access : <http://nationalinterest.org/feature/the-obama-doctrine-ukraine-15505>

8. Журавлева В. Ю. Эволюция подходов администрации Обамы к обеспечению национальной безопасности [Электронный ресурс] / В. Ю.Журавлева // Институт мировой экономики и международных отношений имени Е. М. Примакова. – Режим доступа : http://www.imemo.ru/index.php?page_id=502&id=1602&ret=640 ; Zhuravleva V. Yu. Evolyutsiya podkhodov administratsii Obamy k obespecheniyu natsionalnoy bezopasnosti [Elektronnyy resurs] / V. Yu.Zhuravleva // Institut mirovoy ekonomiki i mezhdunarodnykh otnosheniy imeni Ye. M. Primakova. – Rezhim dostupa : http://www.imemo.ru/index.php?page_id=502&id=1602&ret=640

9. Макаренко Є. А. Геополітичний вимір президентських послань конгресу США: 2012-2015 роки [Електронний ресурс] / Є. А. Макаренко // Міжнародні відносини. Сер. Політичні науки. – 2015. – № 5. – Режим доступу : http://www.journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2501 ; Makarienko Ye. A. Neopolitychnyi vymir prezydentskykh poslan konhresu SShA: 2012-2015 roky [Elektronnyi resurs] / Ye. A. Makarienko // Mizhnarodni vidnosyny. Ser. Politychni nauky. – 2015. – № 5. – Rezhym dostupu : http://www.journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2501

10. Сизов В. Глобализация и стратегия США [Электронный ресурс] / В. Сизов // Россия-Америка в XXI веке. - 2009. - №3. – Режим доступа : <http://www.rusus.ru/?act=read&id=158> ; Sizov V. Globalizatsiya i strategiya SShA [Elektronnyy resurs] / V. Sizov // Rossiya-Amerika v XXI veke. - 2009. - №3. – Rezhim dostupa : <http://www.rusus.ru/?act=read&id=158>

Стаття надійшла до редакції 08.10.2016 р.

N. Pogorila

CONCEPTUAL DIMENSION OF US FOREIGN POLICY IN THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY.

The basic grounds of the concepts, doctrines and strategies during the presidency of George Bush Jr. and Barack Obama are analyzed. In this context, major differences in foreign policies between the Republican and Democratic US administration from the beginning of XXI century are revealed. The Bush Doctrine proclaimed the need for “a new way” to ensure the security of the United States. It was based on documents that were presented in 2002 – “Report on the state of the nation”, “National Security Strategy” and the speech of Bush at the UN, where he declared that “the ability of the United States accumulated such a power that would make the enemy’s arms race senseless”. The central element of the US foreign policy concept of this period is a preventive strike. By the end of the second term of George. W. Bush it became obvious that the doctrine “global dominance” of the US did not work on US leadership and could not become an active “grand strategy”. Fighting with global terrorism has not led to the involvement of the current US strategy in the world's global processes on terms which would suit the US.

The administration of President Barack Obama was concerned primarily on domestic policy challenges and finding solutions to the armed conflict in the Greater Middle East. US as a global power continues to play a decisive role in world politics and provide conceptual and applied political and security strategies of the United States, affecting foreign policy is an integral part of the geopolitical interests of the USA.

Steps that administration of Barack Obama suggested were aimed at restoring capacity of “moral leadership of the US”, the formation of pro-American world public opinion. The principle of “whoever is not with us – or against us” is hardly now be used in an open form. Such an approach would require the US rejection from some global projects. The most obvious concessions from the US should show the military-political sphere, since it formed the main anti-American potential. This is the war in Iraq and Afghanistan, the threat of military action against Iran and North Korea, NATO expansion, strategic stability, the militarization of space, the arms race and more.

More and more scientists point out the fact that the Obama’s administration is moving away from American leadership ideas, advantages and hegemony. The basis of this concept is a more balanced assessment of the situation in the world and abilities of the United States, recognizing the need to abandon messianic ideas, not to hinder the strengthening of other centers of power in the world and a policy of joining the United States to the “concert of leading states”. Supporters of this concept, without denying hegemony of the United States, do not recognize their right to non-alternative world governing. They consider the current situation as transitional, in which the formation of a new system of international relations would feel the impact of the main centers of power, but it would not be determined by the dictates of the United States.

Keywords: doctrine, strategy, concept, leadership, US, UN, hegemony, post-bipolar international system, foreign policy.